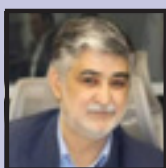
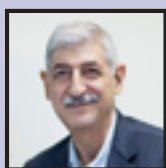

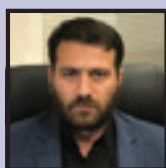
حسابرسان و مؤسسات بیمه: پیچیدگی‌ها و توان آزمایی‌ها

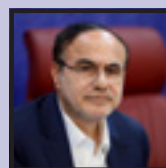
مسعود محمدی
معاون مالی و
اقتصادی بیمه
تجارت نو

فرهاد فرهی
معاون مالی بیمه
سامان

محمود حق‌وردی‌لو
مدیر کل نظارت مالی
بیمه مرکزی ایران

غلامرضا سلیمانی
رئیس کل بیمه
مرکزی ایران

مجید بمانی
حسابدار رسمی

به موازات توسعه بازارهای مالی در اقتصاد ایران طی سه دهه‌ی گذشته، شاهد رشد مؤسسات بیمه به عنوان یکی از سه رکن اصلی این بازارها بوده‌ایم. با این حال، به سبب برخی تعارضات مقررات حاکم بر فعالیت این مؤسسات با استانداردهای حسابداری، و گستره‌ی متنوع فعالیت‌های این مؤسسات، حسابرسی و اعتباربخشی به صورت‌های مالی آن‌ها را به چالش دشواری پیشروی حسابرسان فعال در عرصه‌ی حسابرسی مؤسسات بیمه بدل کرد است. از همین رو، موضوع میزگرد شماره‌ی کنونی فصلنامه‌ی حسابداری رسمی به بررسی پیچیدگی‌ها و چالش‌های فراروی حسابرسان در امر حسابرسی مؤسسات بیمه اختصاص یافته است.

طی دو دهه‌ی گذشته صنعت بیمه در ایران رشد گسترده‌ای داشته است. نقش صنعت بیمه در توسعه‌ی بازارهای مالی و به تبع آن توسعه‌ی اقتصادی کشور، حضور و سهم فزاینده‌ی بیمه‌های خصوصی در بازار بیمه در ایران، و ضرورت رعایت حقوق سهام‌داران شرکت‌های سهامی عام بیمه و حقوق ذی‌نفعان متعدد این صنعت، همه عواملی است که اهمیت خاصی بر نظارت مالی بر فعالیت مؤسسات بیمه می‌بخشد.

پیچیدگی عملیات شرکت‌های بیمه، اهمیت شفاف‌بودن جریان‌های نقدی آتی و دیگر عوامل موجب شده که استانداردهای ویژه‌ای برای گزارشگری مالی این صنعت تهیه شود و نهادهای ناظر در بازارهای پول و سرمایه و بیمه نیز هر یک به سهم خود الزامات ویژه‌ای را مطرح می‌سازند. از این رو حسابرسان را با شرایط ویژه‌ای در حسابرسی شرکت‌های بیمه مواجه می‌سازد.

در ادامه، محورهای بحث و پاسخ‌های صاحب‌نظران به پرسش‌های اصلی را می‌خوانیم.

در برابر چالش مغایرت
استانداردهای حسابداری
شرکت‌های بیمه با قوانین و
مقررات ناظر بر فعالیت این
شرکت‌ها چه باید کرد؟

میان آیین‌نامه‌های شورای
عالی بیمه در مقام نهاد ناظر و تنظیم‌گر شرکت‌های
بیمه و استانداردهای حسابداری در مواردی
اختلاف وجود دارد. از آن جمله، الزام شرکت‌های
بیمه به منظور نمودن ذخیره فنی تکمیلی و
خطرات طبیعی و ذخیره برگشت حق بیمه و
انعکاس آن‌ها به عنوان بدهی در صورت‌های مالی،
شناسایی هزینه کارمزد نمایندگان در زمان
وصول حق بیمه و پرداخت کارمزد (به روش نقدی)
براساس آیین‌نامه‌ی شورای عالی بیمه، شناسایی
ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول بر مبنای
درصدی مشخص شده از مطالبات و براساس زمان
سپری شده از سررسید آن، ...

در برابر این چالش‌ها چه باید کرد؟ چه نکاتی
باید مورد توجه نهادهای ناظر و استانداردها قرار
بگیرد تا به حداقل تناقض میان رویه‌ها و
دستورالعمل‌های نهاد ناظر و الزامات استانداردها
دست یابیم؟ چه گونه می‌توان همگرایی بیش‌تری
میان استانداردها و مقررات ناظر بر فعالیت‌های
بیمه‌ای پدید آورد؟

◀ مجید بمانی:

الف) لزوم هماهنگی بین شورای عالی بیمه با جامعه
حسابداران رسمی و سازمان حسابرسی با دعوت از نمایندگان
آن‌ها، ایجاد کارگروه یا نظرخواهی برای جلوگیری از اختلاف
بیش‌تر میان قوانین و استانداردهای حسابداری در آینده:
برای پیشگیری از وجود اختلاف میان استانداردهای
حسابداری با قوانین و مقرراتی که در آینده اجرا یا وضع
خواهند شد ضرورت دارد هماهنگی لازم بین شورای عالی
بیمه و کمیسیون تخصصی با جامعه حسابداران رسمی
ایران و سازمان حسابرسی صورت پذیرد. گفتنی است علی‌رغم
این‌که وظیفه تدوین صورت‌های مالی نمونه شرکت‌های
بیمه و آیین‌نامه‌های مربوط به صنعت بیمه با شورای عالی
بیمه است لیکن نماینده‌ای از طرف سازمان حسابرسی یا
جامعه حسابداران رسمی ایران در شورا یا کمیته تخصصی
آن وجود ندارد لذا می‌توان با دعوت از نمایندگان سازمان و
جامعه در شورای عالی بیمه و کمیته تخصصی آن، ایجاد
کارگروه یا کمیته مشترک برای بررسی قوانین و مقررات و یا

نظرخواهی از جامعه حسابداران رسمی و سازمان حسابرسی در
خصوص قوانین و مقررات در حال تدوین، قبل از ابلاغ آن‌ها،
حداقل از افزایش موارد اختلاف جلوگیری کرد.

ب) تشکیل کمیته یا کارگروه مشترک برای رفع موارد
اختلاف موجود، تعیین نحوه اعمال آثار انباشته و رایزنی
با اشخاص مربوطه، و تطبیق قوانین و مقررات موجود با
استانداردهای حسابداری:

با تشکیل کارگروه ویژه یا کمیته‌ای مشترک راهکارهای
رفع موارد اختلاف مشخص و برای کاهش آثار آن‌ها (از جمله
آثار مالیاتی) اقدام به رایزنی با نهادها و سازمان‌های مربوطه
(مانند سازمان امور مالیاتی) شود. در این زمینه نحوه اعمال
آثار انباشته این تغییرات در صورت‌های مالی و همچنین تغییر
در قوانین و مقررات در راستای تطبیق آن‌ها با استانداردهای
حسابداری باید مورد نظر قرار گیرد.

◀ غلامرضا سلیمانی:

با عنایت به این‌که شرکت‌های بیمه مکلف به رعایت رویه‌ها
و دستورالعمل‌های نهاد ناظر هستند، طبعاً در دستور کار
قرار دادن اجرای آیین‌نامه‌های مصوب شورای عالی بیمه
و بخش‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های ابلاغی بیمه مرکزی
در مواردی با استانداردهای حسابداری مغایر بوده که در
نتیجه، این موضوع به عنوان بند در گزارش حسابرسی درج
می‌گردد. عمده مغایرت‌ها ناشی از شناسایی هزینه کارمزد
نمایندگان در زمان وصول حق بیمه و پرداخت کارمزد به روش
نقدی، شناسایی ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول بر مبنای
درصدی مشخص شده از مطالبات و براساس زمان سپری شده
از سررسید و اخذ ذخیره برگشت حق بیمه و ذخیره فنی
تکمیلی و خطرات طبیعی است. با توجه به تعریف ذخیره
طبق استانداردهای حسابداری و مفاهیم نظری گزارشگری
مالی که اشعار می‌دارد «ذخایر بخشی از بدهی‌هاست و لذا
تنها اقلامی را می‌توان به عنوان ذخیره شناسایی کرد که
شرایط شناخت بدهی را احراز کرده باشد که یکی از شرایط
وجود تعهد فعلی برای انتقال منافع اقتصادی است.» اقلامی
که در تعهد کنونی شرکت بیمه نیست نباید به عنوان ذخیره
در صورت‌های مالی شناسایی شود. تعریف مذکور و مغایر
بودن آن با مفاد آیین‌نامه‌ها، درج بند شرط تکراری اخذ ذخایر
خلاف استانداردها در تمامی گزارش‌های شرکت‌های بیمه را
در پی داشته است.

توجه به این نکته ضروری است که اتفاقات سال‌های اخیر
از جمله زلزله کرمانشاه، سیل سال ۱۳۹۸، همه‌گیری ویروس
کرونا و... نشان داده اند اخذ ذخیره فنی تکمیلی و خطرات
طبیعی در ایفای تعهدات برخی از شرکت‌های بیمه نقش
به‌سزایی داشته است. علی‌احوال حضور پررنگ‌تر حسابرسان

بیمه را مکلف به ذخیره‌گیری در قبال تعهدات احتمالی آتی کرده است، مدنظر قرار نگرفته است. به نظر می‌رسد وجود چنین ذخیره‌ای توجیه‌پذیر بوده و با توجه به متن موجود در آیین‌نامه‌ی ۵۸ که برای محاسبه‌ی ذخیره‌گیری، سقف معین نموده و شرکت‌های بیمه در مواردی با تأیید شورای عالی بیمه امکان استفاده از ذخیره‌ی تکمیلی و خطرات طبیعی را دارند، می‌توان این امر را به‌عنوان ذخیره‌ی تعهدات احتمالی آتی نیز مورد بررسی قرار داد. بنابراین چنانچه در محدوده‌ی استاندارد شماره‌ی ۲۸ تجدید نظری در پیش رو باشد با این رویکرد می‌توان وجود چنین ذخیره‌ای را پیش‌بینی کرد.

در زمینه‌ی ذخیره‌ی برگشت حق بیمه به نظر می‌رسد این ذخیره علی‌رغم این‌که اشاره‌ای از آن در استاندارد ۲۸ نگردیده و شناسایی درآمد حق بیمه بر اساس یک‌سال بیمه‌ای در نظر گرفته شده و با فرض این‌که ریسک در طول مدت بیمه‌نامه (غیر از رشته مهندسی) یکنواخت باشد، ذخیره‌ی فنی حق بیمه محاسبه می‌شود که تعلق درآمد و هزینه تا حدّ ممکن به‌درستی در صورت‌های مالی نمایش داده شود. لیکن بایستی به این نکته توجه کرد که در طول مدت بیمه‌نامه، اختیار کاهش سرمایه‌ی بیمه و یا انصراف بیمه‌گذار از ادامه‌ی بیمه‌نامه، میزان ذخیره‌ی در نظر گرفته شده تحت عنوان ذخیره‌ی فنی حق بیمه شاید کفاف مواردی از این قبیل را ننماید. بنابراین شاید رسیدگی‌کننده بتواند با دید محافظه‌کاری وجود چنین ذخیره‌ای را در تهیه‌ی صورت‌های مالی پذیرا باشد. در مورد پرداخت کارمزد نمایندگان به روش نقدی به هر حال بایستی بر اساس استانداردهای جاری ذخیره محاسبه و در نظر گرفته شود.

ضمناً براساس آیین‌نامه‌ی شماره ۱۰۱ شورای عالی بیمه که به‌تازگی تدوین و ابلاغ شده با مهلت حداکثر چهار ساله کلیه‌ی شرکت‌های بیمه به‌طور یکنواخت نسبت به محاسبه‌ی ذخیره‌ی مطالبات مشکوک‌الوصول اقدام خواهند کرد که در محاسبات توانگری مالی شرکت‌های بیمه در مبحث میزان سرمایه موجود تأثیر به‌سزایی خواهد داشت.

با توضیحات فوق:

مهم‌ترین نکته‌ای که وجود دارد پس از گذشت قریب دو دهه از تدوین استاندارد ۲۸ و آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۵۸ شورای عالی بیمه نتایج به دست آمده که حاصل مغایرت استاندارد با مقررات و آیین‌نامه‌های حاکم است کاملاً مشخص شده، بنابراین جهت همگرایی به نظر می‌رسد که برای به حداقل رساندن تناقض‌های موجود در بازنگری احتمالی استانداردها علل ریشه‌ای قوانین و آیین‌نامه‌ها نیز مدنظر قرار گیرد. برای نمونه اگر ماهیت ذخیره‌ی فنی تکمیلی و خطرات طبیعی

تعهد فعلی برای انتقال منافع اقتصادی است.» اقلامی که در تعهد کنونی شرکت بیمه نیست نباید به عنوان ذخیره در صورت‌های مالی شناسایی شود. تعریف مذکور و مغایر بودن آن با مفاد آیین‌نامه‌ها، درج بند شرط تکراری اخذ ذخایر خلاف استانداردها در تمامی گزارش‌های شرکت‌های بیمه را در پی داشته است.

توجه به این نکته ضروری است که اتفاقات سال‌های اخیر از جمله زلزله کرمانشاه، سیل سال ۱۳۹۸، همه‌گیری ویروس کرونا و... نشان داده‌اند اخذ ذخیره‌ی فنی تکمیلی و خطرات طبیعی در ایفای تعهدات برخی از شرکت‌های بیمه نقش به‌سزایی داشته است. علی‌احال حضور پررنگ‌تر حساب‌رسان مستقل در شرکت‌های بیمه، افزایش تسلط کامل و جامع بر آیین‌نامه‌ها و پرهیز از تفسیر ناصحیح مفاد آیین‌نامه‌ها و همچنین همگرایی مابین صاحب‌نظران و متخصصان حوزه‌ی بیمه سازمان حسابرسی، امور مالیاتی، مؤسسات بیمه و بیمه‌ی مرکزی می‌تواند در کنار مدنظر قراردادن اثرات قابل توجه سود و زیانی در دوره‌ی مالی و همچنین اثرات مالیاتی در رفع برخی تناقضات مؤثر باشد.

◀ فرهاد فرهی:

می‌دانیم که در خصوص صنعت بیمه صرفاً استاندارد شماره‌ی ۲۸ در رابطه با فعالیت بیمه‌های غیر زندگی تدوین شده است. در تدوین استاندارد موصوف ذخیره‌ی فنی تکمیلی و خطرات طبیعی که بر اساس مصوبات شورای عالی بیمه، شرکت‌های

را که نمایانگر اصل احتیاط جهت تعهدات آتی ناشی از بروز خسارت‌هایی است که بقای مؤسسات بیمه را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند، مدنظر قرار دهیم شاید پذیرش چنین ذخیره‌ای در استاندارد حسابداری معنادار باشد و در برخی دیگر از تناقضات باید ببینیم که نیازی به طرح قوانین و مقررات از سوی ناظر نبوده و بایستی بر اساس استانداردهای حاکم حسابداری عمل کنیم.

◀ مسعود محمدی:

بر اساس ماده‌ی ۷۶ قانون تأسیس بیمه‌ی مرکزی ایران و بیمه‌گری (مصوب ۵۰/۳/۳۰ مجلس شورای ملی) شرکت‌های بیمه‌ی ایرانی ملزم به رعایت دستورات بیمه مرکزی ایران در حدود قانون مذکور و آیین‌نامه‌های اجرایی آن خواهند بود. ازاین‌رو شرکت‌های بیمه ملزم به رعایت کامل آیین‌نامه‌های مصوب شورای عالی بیمه هستند. در مواردی که مصوبات شورای عالی بیمه مغایر با سایر قوانین و مقررات باشد، بازهم به موجب قانون مذکور، شرکت‌های بیمه ملزم به رعایت مصوبات شورای عالی بیمه هستند. این موضوع در گزارش‌های حسابرسی شرکت‌های بیمه اثر گذاشته و حسابرس مستقل را بر آن می‌دارد تا بندهای عدم رعایت استاندارد یا سایر قوانین را در گزارش خود درج کند. تعارض قوانین تنها بین مصوبات شورای عالی بیمه با استانداردهای حسابداری نبوده و با دستورالعمل‌های سازمان بورس و برخی مقررات سازمان امورمالیاتی نیز مغایرت وجود دارد.

در برابر این چالش‌ها، شرکت‌های بیمه همواره با استفاده از ظرفیت‌های موجود و از طریق سندیکای بیمه‌گران ایران پی‌گیر رفع این تعارضات بوده‌اند، لیکن به جهت نبود عزم جدی در نهادهای تصمیم‌ساز و استانداردگذار برای حل این مشکلات و تغییر قوانین معارض، نه‌تنها مشکلات قبل حل نشده بلکه شرکت‌های بیمه دچار مشکلات جدیدی هم شده‌اند.

مناسبت‌ترین راه برای حل این مشکلات وجود یک اراده‌ی قوی در مجموعه‌های دارای قدرت برای حل موضوعات می‌باشد. طبق بند ۶ ماده ۱۷ قانون فوق‌الاشاره، شورای عالی بیمه وظیفه‌ی تصویب آیین‌نامه‌های لازم برای هدایت امر بیمه و فعالیت مؤسسات بیمه را به عهده دارد. بنابراین اقدام اصلی می‌بایست از طرف این شورا صورت پذیرد. شورای عالی بیمه می‌بایست از متخصصان مالی، بیمه‌ای و حقوقی کمک گرفته و با ایجاد کارگروه‌های تخصصی و نیز استفاده از تمام ظرفیت‌های قانونی سندیکای بیمه‌گران و پژوهشکده‌ی بیمه و با تعامل پویا با نهادهای ناظر اقدامات اساسی را در جهت رفع تعارضات بردارد. مهم‌ترین اقدام آن است چنانچه

بعد از برگزاری جلسات هم‌اندیشی و مباحثات کارشناسی، نظر بر اصلاح آیین‌نامه‌های شورای عالی بیمه باشد، در این خصوص اصلاحات لازم صورت گرفته و مصوبه‌های جدید توسط شورای مذکور صادر و ابلاغ شود و چنانچه سایر قوانین یا استانداردها می‌بایست اصلاح شوند، با ایجاد امکان ارتباط در سطوح مختلف با قانون‌گذار یا استانداردگذار، زمینه‌های اصلاح مقررات مربوطه فراهم شود تا کلیه‌ی تعارضات قانونی برطرف گردد.

۲

برای ایجاد رویه‌ی یکنواخت و یکسان در حسابرسی در گزارشگری موارد مربوط به حسابرسی و گزارش حسابرس مستقل و بازرس

قانونی چه باید کرد؟

فقدان رویه‌ی یکنواخت و یکسان مؤسسات حسابرسی در نحوه‌ی گزارش موارد عدم رعایت قوانین و مقررات بیمه‌ی مرکزی و مصوبات شورای عالی بیمه، نبود رویه‌ی یکدست و مشخص در زمینه‌ی گزارش توانگری مالی، استفاده‌ی مکرر از انواع برآورد در صورت‌های مالی مؤسسات بیمه که دشواری‌های مربوط به اطمینان بخشی آن‌ها را پدید می‌آورد، نبود اطلاعات کافی و عدم وجود رویه‌ی مشخص و یکسان در حسابداری بیمه‌نامه‌های کنسرسیوم، وجود حساب‌های بانکی متعدد و واریزی‌های نامشخص، صورت تطبیق حساب‌های فی‌مابین با بیمه‌ی مرکزی و سایر شرکت‌های بیمه‌ای، عدم امکان اخذ تأییدیه در روال عادی از شرکت‌های بیمه خارجی و ... از جمله مواردی است که ایجاد رویه‌ی یکنواخت و یکسان در حسابرسی را دشوار ساخته است. برای غلبه بر این مشکل چه راهکارهایی باید اتخاذ کرد؟

حسابرسان در مواردی با چالش ناشی از نبود سامانه‌های اطلاعاتی مناسب، و نیز در مواردی نبود رویه‌های یکدست گزارشگری مواجه‌اند، برای غلبه بر این دشواری‌ها، چه راهکارهایی پیش روی حسابرسان مستقل شرکت‌های بیمه قرار دارد؟

◀ مجید بمانی:

الف) ارائه‌ی الزام یا رهنمود فنی توسط جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران برای مؤسسات حسابرسی در خصوص نحوه‌ی گزارش موارد عدم رعایت قوانین و مقررات و توانگری مالی؛ با توجه به این‌که گزارش موارد عدم رعایت قوانین و

است آنچه که در یک شرکت بیمه از اولویت اصلی برخوردار است حقوق بیمه‌گذاران می‌باشد لذا هر شرکت بیمه از زمان تأسیس، فعالیت و انحلال و ... ابتدا ملزم به رعایت قوانین و مقررات بیمه‌ای است و در صورت عدم اشاره در این قوانین و مقررات، به سایر قوانین مرتبط نظیر قانون تجارت رجوع می‌شود لذا رعایت قوانین و مقررات ابلاغی بیمه‌ی مرکزی توسط مؤسسات بیمه الزامی است. اقدامات با اهمیتی که این سازمان جهت رعایت یکنواخت و یکسان قوانین و مقررات توسط مؤسسات بیمه و ارائه‌ی گزارشات مالی و حسابرسی انجام داده است شامل موارد ذیل است:

- ابلاغ لزوم افشای جداگانه موارد عدم رعایت مقررات بیمه‌ای در زمان حسابرسی صورت‌های مالی در مقاطع شش ماهه و سالیانه؛

- تهیه‌ی مجموعه راهنمایی آیین‌نامه‌ها، قوانین و بخشنامه‌های بیمه به همراه چک‌لیست‌های مربوطه (مراقب بیمه)؛

- تعبیه‌ی مصوبات شورای عالی بیمه و مصوبات هیأت‌عامل بیمه‌ی مرکزی در بخش «قوانین و مقررات» مندرج در سایت بیمه‌ی مرکزی ج.ا.ایران؛

- راه‌اندازی سامانه‌ی نظارت و هدایت الکترونیکی بیمه (سنهاب) به‌منظور تبادل اطلاعات و داده‌های مورد نیاز مابین شرکت‌های بیمه و بیمه مرکزی و ...؛

در نهایت بیمه‌ی مرکزی جهت اطمینان از رعایت قوانین و مقررات مذکور به صدور مجوز برگزاری مجامع عمومی اقدام می‌نماید. لذا حسابرس مستقل در خصوص مشاهده ابهام و اشکال در موارد بااهمیتی نظیر انواع برآوردها، مشکلات در سامانه‌های اطلاعاتی مؤسسه‌ی بیمه مورد رسیدگی، عدم تطبیق حساب‌های فی‌مابین بیمه‌ی مرکزی و مؤسسه‌ی بیمه، می‌توانند قبل از برگزاری مجامع عمومی، موضوع را در مهلت زمانی معقول و مشخص به بیمه‌ی مرکزی اعلام تا امکان رفع و شفاف‌سازی میسر گردد.

◀ محمود حق‌وردی‌لو:

یکی از اهداف تهیه و تدوین آیین‌نامه‌های مصوب شورای عالی بیمه، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های ابلاغی بیمه‌ی مرکزی، ایجاد شفافیت و وحدت رویه در موضوعات تحت نظارت بیمه‌ی مرکزی است که علاوه بر استانداردهای حسابداری، مبنای حسابرسی شرکت‌های بیمه نیز قرار می‌گیرد. همچنین بیمه‌ی مرکزی نیز در راستای رسیدن به هدف رویه یکسان اقدام کرده است.

با توجه به مراتب فوق به‌نظر می‌رسد اولاً سازمان حسابرسی و جامعه‌ی حسابداران رسمی می‌توانند همانند صورت‌های مالی نمونه‌ی صنایع مختلف نسبت به تهیه‌ی دستورالعمل

مقررات بیمه‌ای در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی و همچنین گزارش جداگانه نسبت به صورت توانگری مالی شرکت بیمه از مطالبات بیمه‌ی مرکزی است لذا ضرورت دارد به‌منظور اعمال رویه‌ی یکسان توسط تمام مؤسسات حسابرسی، جامعه‌ی حسابداران رسمی اقدام به تهیه و ارائه‌ی دستورالعمل یا رهنمود فنی بابت چگونگی گزارش موارد عدم رعایت قوانین و مقررات و همچنین نحوه و یا حتی شکل نمونه گزارش نسبت به توانگری مالی براساس استانداردهای حسابرسی نماید.

ب) هماهنگی با بیمه‌ی مرکزی ایران برای تدوین رهنمود در خصوص حسابداری برخی از موضوعات خاص در صنعت بیمه:

با توجه به نبود رویه‌ی خاص و یکسان در حسابداری و گزارش برخی از موضوعات از قبیل تسعیر ارز، بیمه‌نامه‌های کنسرسیوم، مشارکت در منافع، گزارش اکچوئر رسمی و ... در شرکت‌های بیمه، برای اعمال رویه‌ی یکسان و قابل تطبیق می‌توان نسبت به هماهنگی با بیمه‌ی مرکزی برای تدوین رهنمود یا دستورالعمل برای حسابداری و گزارش این‌گونه موارد اقدام کرد.

ج) تدوین برنامه‌ی حسابرسی نمونه برای حسابرسی شرکت‌های بیمه و چک‌لیست رعایت قوانین و مقررات

◀ غلامرضا سلیمانی:

همان‌طور که از مفاد قوانین و مقررات بیمه‌ای مشخص

گزارش‌نویسی خاص صنعت بیمه نیز اهتمام ورزند تا حداقل رویه‌ای یکنواخت در تهیه‌ی گزارش‌ها به‌وجود آید. ثانیاً به دلیل حجم بالای اطلاعات و نیاز به پردازش مداوم آن، شرکت‌های بیمه می‌بایست در راستای تأمین اهداف گزارشگری مالی و رعایت قوانین حاکم بر فعالیت شرکت، اقدام به تدوین گزارش‌های استاندارد درون‌سازمانی نمایند تا در بازه‌ای مشخص شده جهت ارائه‌ی گزارش عملکرد به نهادهای ناظر و حسابرس مستقل و بازرس قانونی با پراکندگی اطلاعات و جامع نبودن آن مواجه نباشند.

◀ فرهاد فرهی:

از مسئولیت‌های اصلی ناظران مؤسسات مالی مجوز دادن به مؤسسات مالی، انجام نظارت مستمر، رسیدگی به انطباق با قوانین و انجام اقدامات اصلاحی به‌موقع برای رفع نگرانی‌های امنیتی و سلامت به‌ویژه در حوزه‌ی خطرات احتمالی ثبات مالی است. یکی از ارکان نظارت مؤثر، استقلال عملیاتی ناظر همراه با یک چارچوب حاکمیت مناسب در مرجع نظارت است. از طرفی حسابرس مستقل مسئول اظهارنظر نسبت به صورت‌های مالی است تا اطمینان حاصل کند که آن‌ها از تحریف با اهمیت عاری هستند و مطابق با چارچوب گزارشگری مالی مناسب تهیه شده‌اند. علاوه بر حسابرس مستقل، اکچوئرهای رسمی نیز گزارش‌هایی برای تأیید عملکرد شرکت‌های بیمه‌ای تهیه می‌کنند. با این‌که رویه‌ی تقریباً یکسانی برای تهیه‌ی صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه‌ای از سوی نهاد ناظر تدارک دیده شده است، ولی در خصوص گزارش‌های اکچوئرهای رسمی هیچ رویه‌ی واحدی پیش‌بینی نشده است و همین امر اعمال سلاقی شخصی در تهیه‌ی گزارش‌ها را موجب می‌شود. نهاد ناظر می‌تواند با ایجاد یک رویه‌ی یکنواخت و یکسان برای روند گزارشگری مالی، حسابرسی داخلی و اکچوئرهای رسمی و همچنین ایجاد دسترسی با نظارت نهاد ناظر، برای این افراد به منابع اطلاعاتی یکپارچه‌ی شرکت‌های بیمه‌ای، زمینه‌ی بهبود فرایند گزارش‌دهی و نیز ارزیابی نهاد ناظر از گزارش‌های ارائه شده را فراهم آورد. چنین امری، بررسی کیفیت داده‌ها و گزارش‌ها و همچنین مدیریت مؤثر این موارد را با استفاده از تجمیع آن‌ها در یک پلتفرم تسهیل می‌کند. این گام شامل مجموعه‌ای از بررسی داده‌های مورد استفاده در گزارش‌های مالی و پیش‌بینی‌های استفاده شده، برای آزمایش تطابق در گزارش‌های مختلف خواهد بود. علاوه بر این برخی از پلتفرم‌ها امکان ردیابی همه‌ی گزارش‌ها از داده‌های تجمیعی تا خرد را نیز ارائه می‌دهند. توافق نهاد ناظر و گزارشگران مالی در به اشتراک‌گذاری امن اطلاعات مالی، سامانه‌ی یکپارچه‌ی اطلاعاتی را ارتقا می‌دهد و ارزیابی این گزارش‌ها را تسهیل می‌کند.

◀ مسعود محمدی:

برای ایجاد رویه‌ی یکسان در گزارشگری مالی و حسابرسی مستقل می‌بایست با حضور و نظارت بیمه‌ی مرکزی جلسات هم‌اندیشی بین جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، متخصصین مالی صنعت بیمه، کارگروه مالی سندیکای بیمه‌گران ایران و انجمن حرفه‌ای حسابرسان داخلی صنعت بیمه برگزار شده و در آن‌جا مسایل و مشکلات موجود مطرح شود. یکسان‌سازی گزارشگری مالی شرکت‌های بیمه با توجه به نظارت و الزامات که بیمه‌ی مرکزی برای برگزاری مجامع عمومی عادی سالانه اعمال می‌کند، آسان‌تر و در دسترس‌تر خواهد بود. ولی گزارشگری حسابرسی مستقل و بازرس قانونی در خصوص نحوه‌ی گزارش موارد عدم رعایت قوانین و مقررات و یا محدودیت‌های که در اخذ تاییدیه از بیمه‌گران خارجی وجود دارد و سایر موارد موجود، نیازمند همکاری و نظارت بیش‌تر جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران در یکسان‌سازی گزارشگری حسابرسی صنعت بیمه است.

۳

در برابر ناهماهنگی میان نهادهای ناظر و بروز تعارض ناشی از دستورالعمل‌های متفاوت، مؤسسات حسابرسی در عمل چه می‌کنند؟ و اصولاً چه راهکاری باید اتخاذ کرد؟

وجود آیین‌نامه‌ها و قوانین و مقررات متعدد که در بسیاری موارد با توجه به شرایط روز مورد بازنگری قرار نگرفته است و علاوه آن اختلاف میان الزامات نهادهای ناظر (به‌طور مشخص، بیمه‌ی مرکزی و سازمان بورس) شرایط دشوار عملیاتی و نظارتی در مؤسسات بیمه به وجود می‌آورد. از مهم‌ترین موارد ناهماهنگی میان این دو نهاد ناظر به تعارض برخی از مفاد دستورالعمل حاکمیت شرکتی مصوب سازمان بورس با مفاد حاکمیت شرکتی براساس آیین‌نامه‌ی شورای عالی بیمه، شکل ارائه‌ی صورت‌های مالی و لزوم گزارشگری بر مبنای IFRS طبق نظر سازمان بورس، می‌توان اشاره کرد. در برابر این چالش چه راهکاری اتخاذ کرده‌اید و چه رویه‌ای برای حل این چالش باید دنبال کرد؟

◀ مجید بمانی:

الف) لزوم آشنایی سایر نهادهای ناظر با صنعت بیمه: با توجه به نقش نظارتی بیمه‌ی مرکزی و لزوم تبعیت شرکت‌های بیمه از آن، ضرورت دارد سایر نهادهای ناظر قبل از وضع قوانین و مقررات با آشنایی از صنعت بیمه اقدام به

کسب نظر متخصصین و بیمه مرکزی در این خصوص نمایند. (ب) هماهنگی نهادهای ناظر در زمان وضع قوانین و مقررات جدید:

به منظور جلوگیری از تعارض بیش تر در قوانین و مقررات جدید، ضرورت دارد در زمان وضع قوانین و مقررات جدید توسط هر نهاد ناظر به سایر قوانین و مقررات موجود توجه شود و قبل از وضع و ابلاغ آن ها اقدام به کسب نظر از سایر نهادهای ناظر و یا مشارکت آن ها در زمان تدوین قوانین و مقررات شود. (ج) هماهنگی بین نهادها و سازمان ها جهت رفع تعارض های موجود:

با توجه به این که تعارض میان قوانین و مقررات موجب عدم امکان اجرای آن ها می گردد ضرورت دارد تا با ایجاد کارگروه یا کمیته ای مشترک، تعارض های موجود بررسی و در جهت رفع آن ها اقدام شود.

◀ غلامرضا سلیمانی:

نهاد تصویب کننده و ابلاغ کننده ی مقررات بیمه ای در مؤسسات بازرگانی شورای عالی بیمه است. این شورا با جلسات منظم که توسط اعضای اصلی و کمیسیون ذیل شورا در طول سال برگزار می کند دائماً مقررات بیمه ای را با شرایط روز مورد بازنگری قرار می دهد از طرفی با دیدگاه متری که در مسئولین بیمه مرکزی وجود دارد بسیاری از مقررات مشترک شرکت های بیمه نظیر اساسنامه، نمونه ی صورت های مالی و... با هماهنگی سازمان بورس و اوراق بهادار و سازمان حسابرسی تهیه و ابلاغ شده اند. در این خصوص ممکن است اختلافاتی در برخی از مقررات، نظیر مقررات مربوط به حاکمیت شرکتی با بورس اوراق بهادار وجود داشته باشد؛ که مشابه موارد اشاره شده در بالا با رعایت قوانین حاکم بر مؤسسات بیمه و هماهنگی با سایر نهادهای ذی ربط در حال رفع است.

مرجع تدوین، تصویب، ابلاغ و الزام به اجرای استانداردهای حسابداری سازمان حسابرسی و ارکان آن است و هر زمان که سازمان مذکور رعایت استانداردهای حسابداری (ملی یا بین المللی) را الزامی کند بیمه ی مرکزی و مؤسسات بیمه خود را ملزم به اجرا می دانند. در این خصوص مهم ترین استاندارد بین المللی گزارشگری مالی مربوط به صنعت بیمه، استاندارد قراردادهای بیمه ای (شماره ۱۷) است اما بیمه ی مرکزی با توجه به اهمیت آن و عدم مسئولیت قانونی در تدوین و ابلاغ آن، کمیته ای برای بررسی و اجرای آن در صنعت بیمه تشکیل و با تصویب طرح تحقیقاتی در این زمینه، در حال بررسی چالش های موجود و آماده سازی مؤسسات بیمه جهت اجرا از زمان لازم الاجرا شدن استاندارد مذکور است.

◀ محمود حق وردی لو:

بیمه ی مرکزی در راستای حل و فصل مسائل مشترک با

سازمان بورس و اوراق بهادار (ازجمله آیین نامه ی حاکمیت شرکتی) اقدام به برگزاری جلساتی با سازمان مربوطه نموده و اقدامات مؤثری در این زمینه در حال انجام است. ضمن آن که پیش تر تدوین صورت های مالی نمونه نیز با همکاری سازمان بورس و سازمان حسابرسی انجام و جهت اجرا به شرکت های بیمه ابلاغ گردید.

◀ مسعود محمدی:

متأسفانه در سال های اخیر تدوین مقررات توسط نهادهای ناظر بر صنعت بیمه با وجود ارتباطات بین آن ها، شامل تعارضات متعددی بوده است. سازمان بورس مهر تأیید بر نمونه ی اساسنامه ی شرکت های بیمه می زند لیکن دستورالعمل حاکمیت شرکتی صادره توسط سازمان بورس با اساسنامه ی مورد تأیید بیمه ی مرکزی و سازمان بورس و همچنین آیین نامه ی شماره ی ۹۳ شورای عالی بیمه در موارد متعددی دارای تعارض است. یا نمونه صورت مالی شرکت های بیمه که توسط سازمان بورس ارائه شده با نمونه ی ابلاغی بیمه مرکزی متفاوت است. وجود این تعارضات باعث ایجاد بندهای مختلف در گزارش حسابرسی و بازرسی شرکت های بیمه در مورد رعایت الزامات قانونی می گردد. در این خصوص نیز تعاملات سازنده بین سه نهاد بیمه ی مرکزی، سازمان بورس و جامعه ی حسابداران رسمی ایران برای ایجاد یک رویه ی یکسان و یکنواخت در تدوین مقررات و همچنین نحوه ی گزارش دهی توسط حسابرسان مستقل، می بایست شکل گیرد تا گزارش های شرکت های بیمه از کیفیت مناسب تری برخوردار شود.

۴

برای پرسنل مؤسسات حسابرسی که به فعالیت در حسابرسی مؤسسات بیمه اشتغال دارند، طراحی و برگزاری چه دوره های

آموزشی ای به طور خاص ضروری است؟ با توجه به ویژگی های خاص صنعت بیمه و استانداردهای حسابداری موجود در این زمینه، برای آماده سازی پرسنل برای حسابرسی مؤسسات بیمه کدام دوره های آموزشی تخصصی ضرورت دارد؟ این دوره های آموزشی باید بیش تر بر کدام حوزه های نظری و کاربردی متمرکز شود؟

◀ مجید بمانی:

از جمله دوره های آموزشی ضروری و مفید در این خصوص عبارتند از:

- آشنایی با قوانین و مقررات حاکم بر صنعت بیمه
- استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با عنوان فعالیت بیمه‌ای عمومی و IFRS شماره ۴ و ۱۷
- آشنایی با صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه و افشای اطلاعات
- نحوه‌ی حسابداری و محاسبه ذخایر خسارت، عاید نشده، ریسک منقضی نشده، ریاضی و سایر ذخایر فنی
- موارد قابل توجه در حسابرسی و اثبات ذخایر مذکور در فوق
- روش‌های تحلیلی قابل استفاده برای اثبات اقلام صورت‌های مالی
- انواع ریسک‌های موجود در صنعت بیمه و نحوه‌ی شناسایی و ارزیابی آن‌ها

◀ غلامرضا سلیمانی:

با توجه به اهمیت نظر حسابرسان مستقل نسبت به صورت‌های مالی مؤسسات بیمه برای بیمه‌ی مرکزی و همان‌طور که در مقررات بیمه‌ای اشاره شده است در کنار سایر شرایط حرفه‌ای، حسابرسان مؤسسات بیمه باید مورد تأیید بیمه‌ی مرکزی باشند. لذا لازم است حسابرسان مستقل فعال در صنعت بیمه، واجد دانش لازم در زمینه‌ی ارزیابی تعهدات بیمه‌ای، ارزیابی ریسک‌های نهفته در اقلام صورت‌های مالی، چارچوب مقررات توانگری مالی و مسلط به مقررات جاری حاکم بر مؤسسات بیمه باشند و به‌طور پیوسته در این زمینه آموزش اجباری داشته باشند.

◀ محمود حق‌وردی‌لو:

از آن‌جایی که فعالیت شرکت‌های بیمه متفاوت از سایر صنایع و بنگاه‌های اقتصادی است و نظر به خاص و متفاوت بودن حسابرسی شرکت‌های بیمه به‌دلیل الزام قوانین و مقررات بیمه‌ای حاکم بر روح این شرکت‌ها، حسابرسان می‌بایست قبل از شروع حسابرسی در صنعت بیمه ابتدا با سازوکار امر بیمه‌گری و قوانین و مقررات و آیین‌نامه‌های مصوب شورای عالی بیمه، حسابداری شرکت‌های بیمه، استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS) و قوانین و مقررات حاکم بر شرکت‌های بورسی آشنایی کامل داشته باشند.

◀ فرهاد فرهی:

از جمله مواردی که در استانداردهای حسابداری حائز اهمیت است، بحث افشا در صورت‌های مالی است که می‌تواند در سمینارهای تخصصی به صورت نظری و کاربردی، اطلاعاتی که می‌باید به‌صورت شفاف در صورت‌های مالی شرکت بیمه ارائه گردد با در نظر گرفتن نحوه‌ی ارائه و دلایل تأثیرگذاری

اطلاعات بر تصمیمات ذی‌نفعان مورد بحث قرار گیرد. ضمناً برخی از آیین‌نامه‌های شورای عالی بیمه در رسیدگی صورت‌های مالی بسیار مؤثر بوده و تجزیه و تحلیل مفاد آیین‌نامه‌های موصوف می‌تواند در کیفیت رسیدگی به صورت‌های مالی تأثیرگذار باشد. شایان ذکر است که با توجه به ماهیت شرکت‌های بیمه، شناسایی، سنجش و پاسخ به ریسک‌های بیمه‌گری، بازار، نقدینگی، اعتباری و عملیاتی بااهمیت است. لازم است مدیریت پرتفوی شرکت با مدنظر قرار دادن حد تحمل ریسک شرکت به نحو مطلوب‌تری صورت پذیرد. ضمن این‌که مباحثی که در Own Risk and Solvency Assessment و ۲ Solvency مطرح است می‌تواند موجب شود سرمایه‌ی الزامی شرکت جهت محاسبه‌ی توانگری تحت تأثیر نحوه‌ی ارزیابی و مدیریت ریسک تغییر کند. آشنایی با مفاهیم مذکور و ریسک‌های موجود در صنعت بیمه، ذهنیت بهتری جهت درک مفاهیم صنعت بیمه ایجاد می‌کند و می‌توان با دید بهتری به بررسی گزارش‌های مالی شرکت‌های بیمه پرداخت.

خاطرنشان می‌سازد جهت نتیجه‌بخشی، می‌توان کارگروهی مسلط به مباحث بیمه تشکیل داد و در خصوص رسیدگی به برخی از مباحث تخصصی صنعت بیمه با هماهنگی حسابرسان مستقل برنامه‌ی رسیدگی تدوین کرد.

◀ مسعود محمدی:

صنعت بیمه از ویژگی‌های خاصی نسبت به سایر صنایع

برخوردار است. تنوع فعالیت‌ها و پیچدگی هر فعالیت و ارتباطات بین این فعالیت‌ها باعث آن شده تا صنعت بیمه متمایز با صنایع دیگر باشد. صنعت بیمه به‌عنوان یک نهاد مالی می‌بایست از شفافیت بیش‌تری در بازار سرمایه برخوردار باشد. از این‌رو دوره‌های آموزش کاربردی در حوزه‌ی حسابداری صنعت بیمه اولویت نخست را برای آموزش کارکنان مؤسسات حسابرسی دارد. همچنین دوره‌های آموزشی کاربردی در حوزه‌های فنی بیمه و انکایی نیز از اهمیت بالایی برخوردار است.

پرتفوی سرمایه‌گذاری برخی شرکت‌های بیمه‌ای مجموعه‌ای متنوع و بسیار گسترده را دربر می‌گیرد. بخش بزرگی از سود شرکت‌های بیمه ناشی از بازده این سرمایه‌گذاری‌هاست. چه دشواری‌هایی در ارزیابی و حسابرسی این پرتفوی در صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه وجود دارد؟

سرمایه‌گذاری مؤسسات بیمه در انواع فعالیت‌ها، از سپرده‌گذاری نزد بانک‌ها تا فعالیت در زمینه‌ی املاک و مستغلات که گاه همگونی چندانی با فعالیت مالی این مؤسسات ندارد و در مواردی شکلی از بنگاه‌داری به خود را می‌یابد، چه دشواری‌هایی در امر حسابرسی این فعالیت‌ها پدید می‌آورد؟ تنوع این فعالیت‌ها حساب‌رسان را با چالش‌های تازه‌ای مواجه می‌سازد؟ مقررات نظارتی بر سرمایه‌گذاری مؤسسات بیمه تا چه حد کارساز بوده است؟

◀ مجید بمانی:

الف) لزوم رعایت حد نصاب‌های تعیین‌شده در آیین‌نامه‌های شورای عالی بیمه:
آیین‌نامه‌های شورای عالی بیمه (آیین‌نامه شماره ۶۰) تعیین‌کننده‌ی حداقل و حداکثر میزان سرمایه‌گذاری در انواع سرمایه‌گذاری‌ها است که ضرورت دارد برای این منظور چک‌لیست مربوطه طراحی و رعایت آن‌ها کنترل شود.
ب) تفکیک صحیح درآمد سرمایه‌گذاری ناشی از منابع بیمه‌ای و سایر منابع:

در جهت افشای مناسب درآمد سرمایه‌گذاری به تفکیک منابع بیمه‌ای (شامل ذخایر ریاضی و سایر ذخایر) و سایر منابع در صورت‌های مالی و همچنین محاسبه‌ی سهم مشارکت در منافع بیمه‌گذاران عمر، ضرورت دارد درآمد سرمایه‌گذاری به نحو صحیح و مناسب بین منابع و ذخایر مذکور تفکیک گردد. رعایت استانداردهای حسابداری در خصوص طبقه‌بندی،

ارزشیابی و شناسایی درآمد سرمایه‌گذاری‌ها با توجه به اهمیت بالای سرمایه‌گذاری‌ها در شرکت‌های بیمه، ضرورت دارد تا در طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری‌ها به کوتاه‌مدت و بلندمدت، تفکیک سرمایه‌گذاری‌های جاری از سریع‌المعامله، تعیین ارزش سرمایه‌گذاری‌ها در پایان دوره و لزوم اخذ کاهش ارزش یا برگشت آن، شناسایی درآمد سرمایه‌گذاری بابت سود تضمین‌شده و سود سهام در شرکت‌های فرعی و وابسته و سایر شرکت‌ها توجه ویژه گردد.
د) انعکاس مناسب سرمایه‌گذاری در سیدهای اختصاصی، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و بازارگردانی سهام در دفاتر و صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه

◀ غلامرضا سلیمانی:

شرکت‌های بیمه معمولاً از محل فعالیت‌های بیمه‌ای سود مناسبی را کسب نمی‌کنند بلکه به علت فاصله‌ای که بین زمان دریافت حق بیمه‌ها و پرداخت خسارت مربوط وجود دارد، منابع مذکور را در فعالیت‌های سرمایه‌گذاری مولد کارسازی کرده تا هم عایدی نصیب سهام‌داران شده و هم بتوانند پاسخگوی زیان‌دیدگان و بیمه‌گذاران باشند. از طرفی بخشی از پرتفوی شرکت‌های بیمه مربوط به بیمه‌های زندگی و سرمایه‌گذاری (بلندمدت) است لذا الزاماً جهت پاسخ‌گویی به تعهدات مربوط باید وجوه حاصله را در راهکارهای تعیین شده در مقررات، سرمایه‌گذاری نمایند. طبق اساسنامه‌ی شرکت‌های بیمه، سرمایه‌گذاری جزو فعالیت اصلی یک مؤسسه‌ی بیمه‌ای است و بیمه‌ی مرکزی و شورای عالی بیمه بر این اساس و مطابق با مفاد قانون تأسیس بیمه‌ی مرکزی و بیمه‌گری مقررات مربوط به سرمایه‌گذاری را تدوین و ابلاغ کرده است بنابراین حساب‌رسان در بررسی سرمایه‌گذاری‌ها ابتدا باید از رعایت سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در چارچوب این مقررات اطمینان حاصل کنند و به‌طور خاص در بیمه‌های زندگی و سرمایه‌گذاری نیز باید مطمئن شوند: اولاً وجوه دریافتی و ذخایر این رشته به‌طور مناسب سرمایه‌گذاری شده‌اند و آیا بازده مناسب جهت ایفاء تعهدات به بیمه‌گذاران ایجاد شده است یا نه.

توجه به این مهم بیمه‌ی مرکزی را بر آن داشت تا در جهت نظارت بر فعالیت‌های سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه اقدام به به‌روزرسانی آیین‌نامه‌ی سرمایه‌گذاری قبلی و تدوین آیین‌نامه‌ی شماره ۹۷ (آیین‌نامه سرمایه‌گذاری‌های مؤسسات بیمه) نماید. این آیین‌نامه براساس ظرفیت‌های متنوع و وسیع موجود در کشور پایه‌ریزی شده و به شرکت‌های بیمه این امکان را می‌دهد تا در بخش‌های مختلف (بانک و مؤسسات اعتباری، بورس و فرابورس، اوراق مالی اسلامی و مشتقات، صندوق‌ها و سبدگردان‌ها، املاک و مستغلات و... به صورت کوتاه‌مدت و

یا بلندمدت) اقدام به سرمایه‌گذاری کند، ضمن آن که جهت شفاف‌سازی بیش‌تر اقدام به تفکیک سرمایه‌گذاری از محل ذخایر ریاضی و سایر منابع نمایند. در این راستا شورای عالی بیمه با درج نصاب‌های مختلف در بندهای این آیین‌نامه، بر لزوم مدیریت ریسک سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه تأکید کرده است.

◀ محمود حق‌وردی‌لو:

فعالیت شرکت‌های بیمه در زمینه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری همواره مورد توجه صاحبان سهام آن‌ها بوده است. در واقع به‌منظور حمایت از حقوق بیمه‌گذاران، جلب نظر سهامداران و تداوم فعالیت‌های شرکت، لازم است بخشی از پرتفوی شرکت صرف سرمایه‌گذاری‌ها گردد. توجه به این مهم بیمه‌ی مرکزی را بر آن داشت تا در جهت نظارت بر فعالیت‌های سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه اقدام به به‌روزرسانی آیین‌نامه‌ی سرمایه‌گذاری قبلی و تدوین آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۹۷ (آیین‌نامه‌ی سرمایه‌گذاری‌های مؤسسات بیمه) نماید. این آیین‌نامه براساس ظرفیت‌های متنوع و وسیع موجود در کشور پایه‌ریزی شده و به شرکت‌های بیمه این امکان را می‌دهد تا در بخش‌های مختلف (بانک و مؤسسات اعتباری، بورس و فرابورس، اوراق مالی اسلامی و مشتقات، صندوق‌ها و سب‌گردان‌ها، املاک و مستغلات و... به صورت کوتاه‌مدت و یا بلندمدت) اقدام به سرمایه‌گذاری نماید، ضمن آن که جهت شفاف‌سازی بیش‌تر اقدام به تفکیک سرمایه‌گذاری از محل ذخایر ریاضی و سایر منابع نمایند. توجه به این نکته ضروری است که شورای عالی بیمه با درج نصاب‌های مختلف در بندهای این آیین‌نامه، به لزوم مدیریت ریسک سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه توجه کرده است. بدین ترتیب می‌بایست اولاً شناخت لازم و کافی حساب‌رسان از آیین‌نامه‌ی مذکور و مفاد و تبصره‌های آن و مطابقت آن با یادداشت‌های مربوطه در صورت‌های مالی مصوب مورد توجه ویژه قرار گیرد و ثانیاً ضروری است شرکت‌های بیمه با طراحی مکانیزمی در کل سال مالی نصاب‌های آیین‌نامه شماره ۹۷ را رعایت کنند.

◀ فرهاد فرهی:

باید توجه داشت که نهاد ناظر با صدور آیین‌نامه‌های سرمایه‌گذاری سهمی در کنترل ریسک انجام سرمایه‌گذاری‌های شرکت‌های بیمه دارد و به‌هرحال با پذیرش تنوع و محدودیت‌های آیین‌نامه تا حدود زیادی نهاد ناظر موفق بوده است. لیکن در بعضی از موارد شکل سرمایه‌گذاری تابعی از استفاده از ارزش افزوده‌ی آتی و انتفاع از پوشش مناسب در قبال تورم است. چنین حالتی در امر حساب‌رسی مشکلاتی را به همراه خواهد داشت به‌خصوص اگر سرمایه‌گذاری انجام شده

در املاک و مستغلات و به قصد فروش باشد. بنابراین با این پرسش که در آینده این‌گونه سرمایه‌گذاری‌ها قابلیت نقدینگی را خواهند داشت مواجه خواهیم بود.

شایان ذکر است که اثرات تنوع سرمایه‌گذاری‌ها و ریسک‌های مرتبط به آن در تحلیل عملکرد شرکت‌های بیمه به غیر از صورت‌های مالی بایستی در محاسبات توانگری نیز دیده شود که این امر اثر مستقیمی بر سرمایه‌ی موجود شرکت خواهد داشت. بنابراین شاید بتوان نتیجه‌گیری کرد که بخشی از چالش‌های حساب‌رسان مستقل پوشش داده شده است.

◀ مسعود محمدی:

سود شرکت‌های بیمه عمدتاً مربوط به درآمد فعالیت‌های سرمایه‌گذاری‌ها بوده و سود حاصل از فعالیت‌های بیمه‌ای بخش کوچکی از سود خالص را دربر می‌گیرد. شرکت‌های بیمه ضمن رعایت استانداردهای حسابداری در خصوص سرمایه‌گذاری‌ها، ملزم به رعایت آیین‌نامه‌های مصوب شورای عالی بیمه در انجام، ثبت و گزارش‌گری سرمایه‌گذاری‌ها نیز هستند. آخرین آیین‌نامه در این خصوص آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۹۷ شورای عالی بیمه است که میزان سرمایه‌گذاری‌های شرکت‌های بیمه از محل ذخیره‌ی ریاضی، ذخایر فنی و سایر منابع را در هر فعالیت سرمایه‌گذاری اعم از سپرده‌های بانکی، اوراق بهادار، املاک و مستغلات و ... را تعیین می‌کند.

حسابرسی شرکت‌های بیمه چه‌گونه می‌تواند تصویر بازتاب‌یافته از ریسک شرکت‌های بیمه در صورت‌های مالی آن‌ها را اعتباربخشی کند؟

در صنعت بیمه، شاخص ریسک اهمیت به‌سزایی دارد. ریسک عدم‌وصول مطالبات، ریسک ناتوانی در جبران خسارات و در نهایت ریسک‌های برون‌زا و آن چیزی که ریسک‌های سیستمی اقتصاد می‌تواند به‌طور بالقوه بر صنعت بیمه تحمیل کند. در شرکت‌های بیمه با توجه به نوع خاص و میزان ریسک فعالیت‌های بیمه‌ای، ضریب خسارت بالا در رشته‌های بیمه‌ای با توان‌ر کم از جمله کشتی‌رانی و هواپیما، و همچنین فقدان نیروهای متخصص و کارآزموده برای محاسبه‌ی دقیق میزان بیمه‌ی اتکایی، حسابرسی شرکت‌های بیمه با چه دشواری‌هایی در اعتباربخشی با صورت‌های مالی روبه‌رو است؟

◀ مجید بمانی:

با در نظر گرفتن موارد زیر:
- کنترل افشای کامل و مناسب ریسک‌ها در صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه
- کنترل صحت محاسبات و ارزیابی صورت گرفته در خصوص ریسک‌های افشا شده
- کنترل صحت محاسبات در توانگری مالی شرکت‌های بیمه
- انجام روش‌های تحلیلی، مقایسه با صنعت و روند و پیش‌بینی‌های صورت گرفته

◀ غلامرضا سلیمانی:

هر شرکت بیمه ملزم به اجرای اصول حاکمیت شرکتی است و از اجزای آن کمیته‌ی ریسک و مدیریت ریسک است. مدیریت ریسک شرکت بر اساس موازین تعیین شده توسط کمیته‌ی ریسک، ریسک‌های شرکت را پایش نموده و از استراتژی تدوین شده توسط کمیته برای حفاظت و افزایش منافع ذی‌نفعان، همواره مراقبت می‌کند تا رابطه‌ی منطقی بین توانمندی مالی شرکت و ریسک‌های پذیرفته شده برقرار باشد. گزارش محاسبات مجموع ریسک‌های پذیرفته شرکت در مقایسه با سرمایه از طریق روش‌های تعیین‌شده در مقررات توانگری مالی و بر اساس آخرین صورت‌های مالی حسابرسی شده به عنوان گزارش توانگری مالی شرکت

توسط هیأت‌مدیره شرکت تهیه و پس از اظهارنظر حسابرس قانونی به تأیید بیمه‌ی مرکزی می‌رسد. همچنین در خصوص محاسبه‌ی میزان ظرفیت نگهداری و اتکایی، مطابق مقررات مصوب شورای عالی بیمه جهت حصول اطمینان از رعایت حداکثر ظرفیت نگهداری مجاز مؤسسه‌ی بیمه در هر بیمه‌نامه یا هر ریسک می‌بایست ملاک عمل قرار گیرد. ضمناً شورایی بیمه، جهت اطمینان از توان ایفای تعهدات مؤسسات بیمه در رشته‌هایی نظیر کشتی و هواپیما که ممکن است به خسارت فاجعه‌آمیز منجر شود ذخایر فنی و تکمیلی و حوادث طبیعی را تجویز کرده است.

یکی از تمهیداتی که اخیراً رعایت آن از طرف بیمه‌ی مرکزی برای مؤسسات بیمه الزامی شده است، استفاده از اکچوئر رسمی در زمینه‌ی بررسی و تأیید مواردی نظیر میزان پذیرش ریسک‌های بیمه‌ای، تعیین ریسک‌های سرمایه‌گذاری‌ها، تأیید توانگری مالی، کفایت ذخایر و... است لذا حسابسان مستقل در بررسی و اظهارنظر نسبت به صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه باید از خدمات اکچوئران رسمی جهت افزایش کیفیت اعتباردهی به صورت‌های مالی مؤسسه‌ی مورد رسیدگی، استفاده کنند.

◀ محمود حق‌وردی‌لو:

برابر آنچه که در یادداشت ۵۹ صورت‌های مالی نمونه و یادداشت‌های همراه درج شده، شرکت بیمه به عنوان یک پذیرنده ریسک در بازار بیمه بر اساس آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۹۳ مصوب شورای عالی بیمه مبنی بر اجرای اصول حاکمیت شرکتی دارای کمیته‌ی ریسک است. کمیته‌ی ریسک شرکت بر اساس موازین تعیین شده از طریق مدیریت ریسک، ریسک‌های شرکت را پایش کرده و استراتژی مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی لازم را ارائه می‌نماید که توسط مدیریت حسابرسی و کمیته حسابرسی شرکت از اجرای صحیح آن اطمینان حاصل می‌شود. برای حفاظت و افزایش منافع ذی‌نفعان، کمیته‌ی ریسک همواره مراقبت می‌کند که رابطه‌ی منطقی بین سرمایه‌ی شرکت و ریسک‌های پذیرفته شده برقرار باشد. گزارش محاسبات مجموع ریسک‌های پذیرفته شرکت در مقایسه با سرمایه از طریق روش‌های تعیین شده در آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۶۹ مصوب شورای عالی بیمه بر اساس آخرین صورت‌های مالی حسابرسی شده در سال مورد گزارش به عنوان گزارش توانگری شرکت توسط هیأت‌مدیره شرکت تهیه و پس از اظهارنظر حسابرس قانونی به تأیید بیمه‌ی مرکزی می‌رسد و سپس در سایت رسمی بیمه‌ی مرکزی منتشر می‌شود. در گزارش مزبور سرمایه الزامی مشتمل بر ریسک صدور بیمه‌نامه، ریسک بازار، ریسک اعتبار و ریسک نقدینگی با سرمایه‌ی موجود مقایسه و در نهایت مقدار و سطح

توانگری مالی شرکت تعیین می‌گردد. به عبارتی مبنای کنترل و اعتباربخشی حسابرسان مستقل، آیین‌نامه‌ی ۶۹ و اطمینان از صحت محاسبات شاخص توانگری مالی به‌عنوان یک شاخص ریسک است، ضمن آن که برابر آنچه در کمیته صیانت از شرکت‌های بیمه تصویب گردیده، مقرر شد آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۶۹ مورد بازنگری قرار گیرد و ضمن انجام اصلاحاتی در نحوه‌ی محاسبه‌ی ریسک بازار و اعتبار، ریسک عملیاتی نیز در محاسبات گنجانده شود. همچنین در خصوص محاسبه‌ی دقیق میزان بیمه‌ی اتکایی، مفاد آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۵۵ مصوب شورای عالی بیمه و حصول اطمینان از رعایت حداکثر ظرفیت نگهداری مجاز مؤسسه‌ی بیمه در هر بیمه‌نامه یا هر ریسک می‌بایست ملاک عمل قرار گیرد. قابل ذکر آن که بیمه‌ی مرکزی آخرین ظرفیت مجاز نگهداری مؤسسات بیمه را در سایت رسمی خود افشا می‌کند. سایر ریسک‌های مترتب بر فعالیت یک شرکت بیمه نیز می‌تواند توسط کمیته‌ی ریسک شرکت‌های بیمه و همچنین حسابرس مستقل و بازرس قانونی شرکت بیمه استخراج، ارزیابی و در گزارش حسابرسی نسبت به آن اظهارنظر شود.

◀ فرهاد فرهی:

همان گونه که می‌دانیم در آیین‌نامه‌های شورای عالی بیمه مواردی به قرار زیر در نظر گرفته شده است، بنابراین در دو بخش صدور بیمه‌نامه و میزان پوشش اتکایی به این پرسش خواهیم پرداخت.

الف- بر اساس ماده‌ی ۶ آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۷۶ شورای عالی بیمه، در کلیه‌ی رشته‌های بیمه در خصوص نرخ‌دهی سرمایه‌های تحت پوشش بیش از یک سقف معین بایستی از بیمه‌ی مرکزی ایران استعلام نرخ صورت پذیرد و سپس نسبت به صدور بیمه‌نامه اقدام شود که خود این عامل صحت صدور بیمه‌نامه را تا حد زیادی امکان‌پذیر می‌سازد.

ب- بر اساس آیین‌نامه‌ی شورای عالی بیمه سقف نگهداری هر ریسک تابعی از میزان سرمایه و بخشی از ذخایر فنی است که توان یک شرکت بیمه از هر ریسک را مشخص می‌نماید و بالطبع برای مازاد توان نگهداری ریسک بایستی پوشش اتکایی اخذ شود. ضمناً شرکت‌های بیمه عمدتاً با انعقاد قرارداد پوشش مازاد خسارت اتکایی در بخش باربری (MARINE) قادرند که برای رشته‌ی بیمه‌های بدنه و مسئولیت کشتی پوشش اتکایی مناسب فراهم سازند.

بنابراین حسابرسان محترم با توجه به توضیحات فوق قادر خواهند بود که ریسک مرتبط با سهم نگهداری شرکت بیمه را در رابطه با بیمه‌نامه‌های مذکور مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند.

گفتنی است که با توجه به تعاریف مندرج در ماده ۹

آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۵۸ شورای عالی بیمه بدون موشکافی در شیوه‌ی محاسبه‌ی ریسک‌های منقضی نشده، ملاحظه می‌شود که در صورتی که برآورد شرکت از نظر کیفی منجر به نتایج معقول کمی نگردد، در محاسبات ریسک‌های منقضی نشده که صرفاً رشته‌های بیمه‌ای را فارغ از سیاست‌های اتکایی شرکت بیمه مورد سنجش قرار می‌دهد بازتاب این موارد قابل مشاهده است. افزون بر این، در محاسبات توانگری شرکت‌های بیمه نیز تأثیر به‌سزایی بر سرمایه مورد لزوم خواهد داشت.

◀ مسعود محمدی:

بر اساس آیین‌نامه‌ی شماره‌ی ۶۹ شورای عالی بیمه (نظارت بر توانگری مالی مؤسسات بیمه)، توانگری مالی به معنی توانایی مؤسسه‌ی بیمه برای پوشش ریسک‌های پذیرفته‌ی خود می‌باشد. در این آیین‌نامه چهار ریسک مهم شرکت‌های بیمه (ریسک بیمه‌گری، ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی و ریسک بازار) که قابل اندازه‌گیری از اعداد مندرج در صورت‌های مالی است، تعریف و روش محاسبه‌ی آن‌ها نیز بیان شده است. هر چند ریسک‌های مهم دیگری نیز (ریسک عملیاتی، ریسک نوسانات نرخ ارز و ...) برای شرکت‌های بیمه وجود دارد، ولی در حال حاضر ضوابطی برای اندازه‌گیری و افشای آن وجود ندارد. لذا در این خصوص می‌بایست توسط متخصصان حوزه‌های مختلف ریسک، فنی، مالی و حسابرسی با نظارت و محوریت بیمه مرکزی هم‌اندیشی صورت گرفته و در نهایت آیین‌نامه‌ی جدید توانگری مؤسسات مالی با پوشش ریسک‌های بیش‌تر و دقت بالاتر تدوین گردد تا تصویر مناسب‌تری از ریسک‌های شرکت‌های بیمه در صورت‌های مالی آن‌ها ارائه شود.

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران در حوزه‌ی تعامل با نهادهای ناظر در صنعت بیمه، ارائه‌ی رهنمودهای مناسب حسابرسی، برگزاری دوره‌های آموزشی و مواردی از این دست، چه اولویت‌هایی را بیش‌تر باید مدنظر قرار دهد؟

◀ مجید بمانی:

همان گونه که در مباحث قبلی اشاره شد از جمله مواردی که جامعه حسابداران رسمی ایران در این خصوص می‌تواند مدنظر قرار دهد عبارتند از:

الف) مشارکت و همکاری با شورای عالی بیمه در وضع قوانین و مقررات جدید به منظور انطباق قوانین و مقررات با استانداردهای حسابداری و رفع تعارض موجود بین آن‌ها
ب) تهیه و ارائه‌ی رهنمودهای لازم برای مؤسسات

بررسی و اعلام نظر قرار گیرد، در ذیل اشاره می‌گردد:

- برگزاری دوره‌های آموزشی منظم و مستمر برای مدیران و کارکنان حرفه‌ای شاغل در مؤسسات حسابرسی در زمینه‌ی قوانین و مقررات بیمه‌ای، مالی و اعتباری، بازار سرمایه، قوانین و مقررات مالیاتی، استانداردهای حسابداری و حسابرسی و ...
- بررسی مقررات مشابه و مغایر از مراجع نظارتی متعدد و ارائه‌ی اعلام نظر کارشناسی به مراجع صادرکننده جهت حل و فصل موضوع.

◀ محمود حق‌وردی‌لو:

- برگزاری دوره‌های آموزشی منظم و مستمر برای مدیران و کارکنان حرفه‌ای شاغل توسط مؤسسات حسابرسی؛
- استفاده از کارشناسان حوزه‌ی حسابداری، بیمه و بورس در کلاس‌های آموزشی مؤسسات حسابرسی در خصوص موضوعات جدید و روز صنعت بیمه مانند لزوم گزارشگری مالی بر اساس استانداردهای بین‌المللی گزارشگری IFRS؛
- تشکیل کارگروه‌های تخصصی بین‌جامعه‌ی حسابداران رسمی و نمایندگان صنعت بیمه؛
- برگزاری نشست‌های تخصصی برای مؤسسات حسابرسی بیمه با حضور نمایندگان شرکت‌های بیمه.

◀ فرهاد فرهی:

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران همواره با توسعه‌ی فرهنگ و دانش عمومی در زمینه‌ی موارد بااهمیت و کیفی اقلام صورت‌های مالی و کنترل‌های داخلی، باعث بهینه شدن دانش گزارشگری شده است، از این رو در خصوص صنعت بیمه نیز ماهیت ذخایر فنی و اهمیت آن در صورت‌های مالی ایجاد می‌کند که با هماهنگی نهاد ناظر، توجه به ریسک ترکیب پرتفوی شرکت‌های بیمه و تأثیر ذخایر فنی بر تداوم فعالیت شرکت‌های بیمه، توسط جامعه حسابداران رسمی در اولویت قرار گیرد.

◀ مسعود محمدی:

نقش جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران به عنوان یک نهاد ناظر در شفاف‌سازی صورت‌های مالی صنعت بیمه بسیار حائز اهمیت است. به عنوان اولویت نخست، این تشکل با تعامل و هم‌افزایی با بیمه‌ی مرکزی، سندیکای بیمه‌گران، پژوهشکده‌ی بیمه و انجمن حرفه‌ای حسابرسان داخلی صنعت بیمه از یک سو و با سایر نهادهای ناظر مانند سازمان بورس از سوی دیگر می‌تواند چالش‌های موجود در گزارشگری مالی و حسابرسی صنعت بیمه را بررسی و با ارائه‌ی رهنمودهای حسابرسی، در جهت رفع معضلات و شفافیت صورت‌های مالی زمینه‌ی اقدامات مهم و اساسی را مهیا سازد. ■

حسابرسی در خصوص گزارش موارد عدم رعایت قوانین و مقررات در گزارش حسابرس مستقل و گزارش نسبت به توانگری مالی در جهت ایجاد رویه‌ی یکسان توسط مؤسسات حسابرسی در گزارش موارد مذکور

(ج) همکاری و هماهنگی با بیمه‌ی مرکزی ایران برای تدوین رهنمود در خصوص حسابداری برخی از موضوعات خاص در صنعت بیمه

(د) تدوین برنامه‌ی حسابرسی نمونه برای حسابرسی شرکت‌های بیمه و همچنین چک‌لیست رعایت قوانین و مقررات حاکم بر فعالیت شرکت‌های بیمه

(ه) برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارکنان مؤسسات حسابرسی در خصوص قوانین و مقررات حاکم بر فعالیت شرکت‌های بیمه، استانداردهای گزارشگری و موارد خاص در حسابرسی شرکت‌های بیمه

◀ غلامرضا سلیمانی:

به نظر می‌رسد کمیته‌ای متشکل از نمایندگان جامعه‌ی حسابداران رسمی، صنعت بیمه، صنعت بانکداری و بازار سرمایه در خصوص موضوعاتی مانند هماهنگ‌سازی و اجرای مقررات مشترک، رفع مقررات متضاد، دوره‌های آموزشی مرتبط و جهت بهبود و ارتقا و شفافیت اطلاعات منتشره توسط مؤسسات و افزایش کیفیت اعتباردهی به صورت‌های مالی نهادهای مالی، تشکیل شده و عمل به مصوبات آن الزامی گردد. برخی از مواردی که می‌تواند در کمیته‌ی مذکور مورد